

קלייב ג'ונס

מכון קרי ללימודי הסביבה, מילברוק,
ניו יורק, ארה"ב

ציטוט מומלץ

ג'ונס ק. 2011. הבטחת הצלחתה של
תכנית העמיתים החדשה 'ממשק',
ליישום מדע בממשל, מייסודה של
האגודה הישראלית לאקולוגיה
ומדעי הסביבה. אקולוגיה וסביבה 2(3).

תכנית "ממשק", ליישום מדע בממשל, יוצאת לדרך. בסתיו 2011 תחל ההתמחות של ראשוני העמיתים | צילום: פאול פלטיניק

הבטחת הצלחתה של תכנית העמיתים החדשה 'ממשק', ליישום מדע בממשל, מייסודה של האגודה הישראלית לאקולוגיה ומדעי הסביבה

נקודת מבט

גיליון סתיו 2011 / כרך 2(3)

21 באוגוסט, 2011

תכנית העמיתים החדשה "ממשק", ליישום מדע בממשל, שהושקה באפריל השנה, היא היוזמה הראשונה הגדולה המשרתת את המטרה האסטרטגית ארוכת הטווח של האגודה הישראלית לאקולוגיה ומדעי הסביבה (להלן: האגודה) – להגדיל את השפעת הידע המדעי על קבלת החלטות בנושאי סביבה בישראל. בתכנית זו יוכשרו מדענים צעירים וירכשו ניסיון מעשי כמתמחים במשרדי ממשלה ובגופים ציבוריים. מאחר שתכנית העמיתים היא אחד מהפרויקטים הבולטים של האגודה, אין ספק שחברי האגודה, הגורמים המממנים, האקדמיה, הממשלה, ארגונים סביבתיים, חברות לייצור סביבתי, וכמובן מועמדים, יבחנו את התנהלותה בצורה קפדנית. משום כך חשוב להבטיח את הצלחת התכנית.

כדי להפוך את התכנית להצלחה מסחררת ולמושכת בעיני מועמדים עתידיים, צריך להתגבר על אתגרים משמעותיים נוסף על גיוס מדענים צעירים מבטיחים, הכשרתם והתמחותם. ברצוני לציין את האתגרים הללו ולהעלות הצעות לפתרונם. מטרת המאמר לעודד שיח על מעורבות בתכנית ממשק מצד חברי האגודה עצמם, מצד מוסדות אקדמיים ומצד משרדי הממשלה הרלוונטיים. האתגרים הם חונכות (mentoring), רישות עסקי (networking), סיכויי העסקה, הערכה ושיטה להענקת גמול.

הכשרה והתמחות הן רכיבים מרכזיים בתכנית, אך במהלך התכנית ולאחריה יודקו העמיתים לתמיכה נוספת שאינה כספית. דרך אפשרית לכך היא לוודא שלכל מועמד יש קשר למדען בכיר יותר, בעל ניסיון ממשי בשילוב מדע וממשל. על האגודה לשקול תכנון של תכנית חונכות יעילה וגמישה, גיוס חונכים, הבהרה וקידום של יתרונות החונכות לחונכים ולעמיתים כאחד, והבטחה כי החונכים יזכו להכרה על חונכותם גם במוסד האקדמי שהם עובדים בו וגם בקהילה המדעית.

היבט חשוב להתפתחות הקריירה הוא קשרים בין העמיתים לבין עצמם וחוויות משותפות. על האגודה לעודד רישות עסקי לא רשמי; ליצור הזדמנויות רשמיות יותר, כמו מפגשים תקופתיים לעמיתים וסדנאות מקצועיות, במהלך ההתמחות ואחריה; להפיק תועלת מרשתות דומות מחוץ לישראל (למשל AAAS Science and Technology)

שיתוף פעולה בין מדינות (Policy Fellows, Aldo Leopold Leadership Fellows). מסיימי התכנית צריכים ליצור קבוצת עמיתים-בוגרים שתוכל לעזור לעמיתים עתידיים. את המשאבים הכספיים הצנועים הדרושים לחלק מהפעולות הללו יכולה לספק האגודה.

העמיתים זקוקים לאמצעי שדרכו יוכלו לתאר את חוויותיהם, פעולותיהם וממצאיהם זה לזה ולקהילה מדעית רחבה יותר. כתב העת אקולוגיה וסביבה הוא מקומם של מאמרים מסוג זה. מערכת העיתון צריכה לשקול ליצור אפשרות כזו, למשל בחלק שייוחד למדע ומדיניות.

אם התכנית תכשיר עמיתים שיוכלו לעבוד במגורים לא אקדמיים כמתוכנן, האגודה צריכה להפעיל שדולה בכנסת כדי ליצור תפקידים ליועצים מדעיים. פעולות דומות צריכות להינקט בארגונים לא ממשלתיים ובמגזר הפרטי. אמנם מדובר במטלה מורכבת יותר מהקמת תכנית העמיתים, אך אם יהיו מקומות עבודה מועטים לבוגרי התכנית, הדבר עלול להשפיע על ההיענות לה בעתיד. ייתכן כי בוגרי התכנית יוכלו להישאר במחלקות שונות באוניברסיטאות, אך מרכזים למדעי הסביבה ולמדיניות (שיש להם קשר למחלקות השונות) יכולים לספק מקום הולם, כמו גם מקומות עבודה בעתיד. מרכזים מעניקים הכשר לפעולות מדע-מדיניות בתוך מוסדות, באקדמיה ובעולם החוץ-אקדמי. כמה מרכזים מסוג זה קיימים בארה"ב (למשל באוניברסיטת סטנפורד ובמרכז המחקר וודס הול שנוהל בעבר על-ידי ג'ון הולדרן, כיום יועץ הנשיא אובמה למדע ולטכנולוגיה).

מרכז אחד קיים בישראל – מכון ירושלים לחקר ישראל. על חברי האגודה להפעיל שדולות במוסדות האקדמיים שהם משתייכים אליהם כדי לקדם הקמת מרכזים נוספים.

בוגרי התכנית שיישאלו באקדמיה, יתמודדו עם אתגרים הנוגעים לאיזון בין עיסוקיהם בתחום המדע-מדיניות לבין פעילויותיהם האקדמיות – הגשת הצעות מחקר, המחקר עצמו, כתיבת מאמרים מדעיים, הוראה ומנהל. ייתכן שבחלק מהגופים האקדמיים לא יעריכו את המאמצים בתחום מדע-מדיניות. חברי האגודה צריכים לדון עם רקטורים, דיקנים, ראשי מחלקות וועדות מינויים במוסדות האקדמיים שבוגרי התכנית נמצאים בהם, ו"לדחוף" להכללת פעולות מדע-מדיניות כרכיבים לגיטימיים בהערכה לקראת מינוי, קביעות וקידום. יש לספק לראשי המוסדות טיעונים משכנעים לכך שפעילות מדע-מדיניות היא חיונית לעתידה הסביבתי של ישראל, ובסופו של דבר גם טובה לאקדמיה. יש להראות לוועדות ההערכה כיצד לשקלל פעולות מדע-מדיניות במדדים להערכה. בכל מוסד שיאמץ כללים אלה, תהיה הפעילות בתחום מדע-מדיניות מרכיב חשוב בהערכת הסגל האקדמי, בשילוב עם מדדים מסורתיים יותר.

ונקודה אחרונה: עמיתים המקדישים מאמצים משמעותיים לקידום יוזמות מדע-מדיניות, ראויים להכרה בהישגיהם. האגודה הישראלית לאקולוגיה ומדעי הסביבה, אולי יחד עם אגודות מדעיות ישראליות רלוונטיות אחרות (למשל האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים) צריכה ליצור דרך ממשית להכרה פומבית בתרומתם, כדוגמת הכרזה על פרס שנתי.

לרוב ההצעות שלעיל יש עלות מוגבלת או אפסית; ההצעה היחידה הכרוכה בעלות נכבדת – הקמת המרכזים – מסתמכת, בחלקה, על תורמים ועל מאמצים לגיוס כספים. בלא קשר לפעולות הספציפיות שייבחרו, ההתמודדות תצריך זמן ומאמצים ממשיים מחברי האגודה, כמו גם שינויים משמעותיים בקהילה האקדמית. אם אתם מסכימים שהפיכת תכנית ממשק להצלחה היא חיונית ליוזמה הגדולה יותר של האגודה במדע ובמדיניות, כי אז הזמן והמאמץ שיושקעו בסיוע לעמיתים ולתכנית עצמה להתמודד עם האתגרים האלה, משתלמים והכרחיים.

תודות

אני מודה למרסלו שטרנברג ולאבי פרבולוצקי על הערותיהם, וכן למכון קרי ללימודי הסביבה ולאקדמיה המלכותית של הולנד לאמנות ולמדע (KNAW) על תמיכתם הכספית. מאמר זה נכתב בעת שהותי כפרופסור אורח במכון ההולנדי לאקולוגיה, המרכז לאקולוגיה של ימים שפכי נהרות, ירסקה, הולנד. המאמר מתפרסם במסגרת התכנית של מכון קרי ללימודי הסביבה.